

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Проректор з навчальної роботи
_____ проф. Гаврилюк С. В. ____
_____ 2013р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Підготовки бакалавра та спеціаліста
галузь знань: «Гуманітарні науки»
напрямок підготовки: 6.020302 «Історія»
спеціальність: 7.02030201 «Історія»

галузь знань: 0201 «Культура»
напрямок підготовки: 6.02010103
«Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури»
Спеціальність: 7.02010301
«Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури»

Луцьк - 2013р.

Робоча програма педагогічної практики для студентів за напрямом підготовки: «Історія» та «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури». - "20" червня 2013 р. - 53с.

Розробник: канд. пед. наук, доцент кафедри всесвітньої історії Прокопчук Вікторія Євгенівна

Рецензент: канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки СНУ імені Лесі Українки Сергеева Валентина Федорівна

Робоча програма педагогічної практики затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії

протокол № 1 від 3.09.2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (проф. Колесник В.П.)

Робоча програма практики

схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

протокол № 1 від 3.09.2013 р.

Голова науково-методичної

комісії факультету _____ (доц. Прокопчук В.Є.)

Робоча програма практики

схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ____ від ____ . ____ . 20__ р.

Голова науково-методичної ради університету _____ (проф. Гаврилюк С.В.)

© Прокопчук В.Є., 2013р.

1. Опис педагогічної практики

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 8	Галузь знань 0203 «Гуманітарні науки» Напрямок підготовки 6.020302 «Історія»	Нормативна
Загальна кількість годин – 288		Рік підготовки:
		4-й
		Семестр
		7-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: _____	Самостійна робота 144 год.
		Індивідуальна робота: 144 год.
		Вид контролю: Диференційований залік

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 10,5	Галузь знань 0203 «Гуманітарні науки»	Нормативна
Загальна кількість годин – 378	Спеціальність: 7.02030201 «Історія»	Рік підготовки:
		5-й
		Семестр
		9-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: _____	Самостійна робота 189 год.

	спеціаліст	Індивідуальна робота: 189 год.
		Вид контролю: Диференційований залік

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0201 «Культура»	Нормативна
	Напрямок підготовки 6.020302 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури»	
Загальна кількість годин – 108		Рік підготовки:
		4-й
		Семестр
		7-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	Самостійна робота 54 год.
		Індивідуальна робота: 54 год.
		Вид контролю: Диференційований залік

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань 0201 «Культура»	Нормативна

Загальна кількість годин – 126	Спеціальність: 7.02010301 «Музейна справ та охорона пам'яток історії та культури»	Рік підготовки: 5-й
		Семестр 9-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: _____	Самостійна робота 162 год.
		Індивідуальна робота: 162 год.
	спеціаліст	Вид контролю: Диференційований залік

2. Мета та завдання педагогічної практики

Мета педагогічної практики – удосконалити професійно-педагогічні знання, вміння і навички майбутніх учителів і вихователів підростаючого покоління.

Основні **завдання** педагогічної практики:

- сприяти виробленню вмінь, навичок та компетентностей, необхідних для майбутньої професії вчителя;
- навчати студентів застосовувати знання, здобуті у вищій школі, в процесі навчання і виховання учнівської молоді;
- навчатись цілеспрямовано спостерігати за навчальною і виховною діяльністю учителів, студентів-практикантів, аналізувати її;
- самостійно проводити навчально-виховну та позакласну роботу в школі, практично здійснювати різні види педагогічної діяльності;
- формувати навички психологічного вивчення учнів, їхніх пізнавальних інтересів, а також взаємин у колективі, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, працювати з

колективом школярів, а також здійснювати індивідуальну виховну роботу;

- розвивати власні педагогічні здібності, виховувати любов до педагогічної професії;
- формувати у студентів цілісну наукову картину педагогічної діяльності;
- розвивати у студентів потребу в самоосвіті і самовдосконаленні професійно-педагогічних знань і умінь;
- накопичувати досвід творчої педагогічної діяльності, формувати дослідницький підхід до педагогічного процесу;
- оволодівати основами педагогічної культури сучасного вчителя;
- формувати готовність до педагогічної творчості.

Студенти повинні знати:

- вимоги Державного освітнього стандарту до змістового мінімуму історичної освіти і рівня підготовки випускників закладу освіти з історії;
- чинні шкільні програми, підручники, методичну літературу з історії;
- процес формування історичних знань;
- методи й методичні прийоми навчання та виховання учнів у процесі вивчення історії як на уроках, так і в позаурочний час;
- основні засоби навчання історії;
- міжпредметні та міжкурсів зв'язки;
- форми організації навчально-виховного процесу з історії;
- систему перевірки й оцінки знань та вмінь учнів;
- форми та методи позакласної роботи з історії;
- прийоми вивчення навчально-виховного процесу, аналіз діяльності учнів, учителів, дирекції школи або інших закладів освіти;
- комплексний підхід до навчально-виховного процесу, до його планування, проведення і аналізу;

- форми та методи організації виховної роботи;
- психологічні особливості учнів різного віку.

Студенти повинні **вміти**:

- застосовувати різні методи та прийоми навчально-виховної діяльності на уроках та в позаурочний час;
- готувати і проводити уроки різних типів;
- складати план-конспект уроку історії;
- виготовляти й застосовувати наочні посібники;
- здійснювати перевірку навчальних досягнень учнів;
- оцінювати рівень навчальних досягнень учнів;
- вести методичні дослідження;
- готувати та проводити різнотипні виховні заходи;
- складати конспекти (сценарії) виховних заходів;
- проводити психолого-педагогічні спостереження за окремими учнями та класом у цілому;
- володіти основними прийомами і методами організації колективної та індивідуальної роботи з учнями в навчальній і позакласній діяльності;
- аналізувати різні форми навчально-виховної роботи;
- вести документацію, передбачену програмою практики.

Особливу увагу під час педагогічної практики слід приділити опануванню передового досвіду проведення уроку.

3. Етапи проведення педагогічної практики студентів та їх зміст

Педагогічна практика студентів передвипускного курсу

Педагогічна практика студентів 4 курсу (7 семестр) денної форми навчання та 5 курсу (9 семестр) заочної форми навчання передбачає такі цілі:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань, набутих студентами у вищому навчальному закладі, формування умінь та навичок педагогічної праці;
- розвиток у студентів умінь і навичок самостійного проведення навчально-виховної роботи з учнівським колективом та окремими учнями;
- здійснення психологічних спостережень за окремими школярами.

Основні завдання педагогічної практики з історії.

1. Вивчення діяльності вчителя з предмету «Історія», знайомство із структурою і змістом процесу навчання історії.
2. Закріплення і поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами у процесі вивчення психолого-педагогічних та історичних дисциплін.
3. Оволодіння основними методами викладання історії.
4. Подальше формування історичних знань, умінь, навичок та компетентностей учнів у закріпленому за студентом класі.
5. Підготовка і проведення різних типів уроків історії та позакласних заходів з предмету.
6. Використання різноманітних форм навчання історії.
7. Застосування різних видів перевірки й оцінювання результатів навчання.
8. Оволодіння прийомами і методами організації колективної та індивідуальної роботи з учнями в навчальній і позакласній діяльності.
9. Засвоєння на практиці методики аналізу й самоаналізу різних форм навчально-виховної роботи.

Вимоги до знань та вмінь студентів

Студенти повинні **знати**:

- вимоги Державного освітнього стандарту чи змістового мінімуму історичної освіти і рівня підготовки випускників основної школи або інших закладів освіти з історії;
- зміст освітньої програми з відповідного курсу історії;

- основні методи і прийоми викладання історії;
- основні типи традиційних уроків з історії;
- основні форми позаурочної виховної роботи з історії.

Студенти повинні **уміти**:

- складати поурочні плани-конспекти та сценарії позакласних заходів;
- готувати та проводити уроки і позакласні заходи;
- аналізувати проведені уроки та виховні заходи.

Зміст педпрактики

1. Ознайомлення студентів із системою роботи закладу освіти:

- вивчення системи роботи вчителів-предметників, вчителів-новаторів, відвідування їхніх уроків;
- ознайомлення зі шкільними кабінетами та їх обладнанням;
- виконання функцій та обов'язків помічника класного керівника, здійснення позакласної виховної роботи;
- складання індивідуального плану виховної роботи з класом відповідно до плану роботи класного керівника із врахуванням інтересів учнів певного класу;
- проведення поточної організаційно-педагогічної роботи (контроль за відвідуванням уроків, організація чергувань тощо);
- підготовка та проведення позакласних виховних заходів;
- ведення класного журналу, оформлення іншої документації, перевірка щоденників тощо;
- участь у роботі з батьками учнів, підготовці та проведенні батьківських зборів.

2. Дослідження учнівського колективу, в якому працюватиме практикант:

- вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхніх нахилів та інтересів, рис характеру, взаємовідносин у класі,

спостерігаючи за ходом навчально-виховного процесу; вивчення документації, бесіди з учнями, спостереження за їх поведінкою;

- бесіди з класним керівником; вчителями, які працюють в даному класі, батьками;
- складання психолого-педагогічної характеристики особистості учня.

3. Навчально-методична робота:

- вивчення навчального процесу на основі відвідування уроків різних вчителів з метою вивчення вимог до учнів, різноманітних методів організації пізнавальної діяльності й виховання учнів на уроках, виявлення міжпредметних зв'язків і можливостей їх використання на уроках із свого предмету;
- відвідування уроків і позаурочних заходів з предмету;
- підготовка та складання планів-конспектів уроків усіх типів із застосуванням різних методів активізації мисленнєвої діяльності учнів;
- проведення уроків у середніх класах;
- психолого-педагогічний аналіз проведених уроків методистом, вчителем, студентами, самоаналіз;
- організація індивідуальної роботи з учнями в позаурочний час, заняття з невстигаючими, перевірка зошитів, контрольних робіт;
- ознайомлення з проведенням факультативів, гуртків з предмету, участь в їх роботі;
- виготовлення наочних посібників та дидактичних матеріалів, оформлення кабінету;
- ознайомлення з методичною роботою зі спеціальності, участь в роботі методоб'єднання.

4. Регулярне відвідування уроків і позакласних виховних заходів, які проводяться студентами групи; участь в їх обговоренні.

5. Оформлення звітної документації.

Педагогічна практика студентів передвипускного курсу в закладі освіти триває чотири тижні. За цей період студенти-практиканти знайомляться із закладом освіти, ведуть спостереження на уроках і позакласних заняттях та виховних заходах і поступово залучаються до самостійної активної педагогічної діяльності.

1 тиждень:

- знайомство з адміністрацією закладу освіти, вчителями історії, класним керівником;
- спостереження та аналіз уроків із різних предметів у певному класі, за яким закріплено студента-практиканта;
- спостереження та аналіз позакласних занять і заходів;
- ознайомлення з календарним планом вчителя-предметника;
- ознайомлення з планом виховної роботи класного керівника;
- спостереження за окремими учнями та класом у цілому;
- проведення пробних уроків.

2-3 тижні:

- спостереження та аналіз уроків і позакласних заходів, що їх проводять вчителі та студенти-практиканти;
- проведення самостійних уроків;
- підбір наочності, виготовлення таблиць, індивідуальних карток до уроків тощо;
- участь у заняттях гуртків;
- співпраця з класним керівником, підготовка та проведення виховних заходів.

4 тиждень:

- спостереження та аналіз різних уроків, позакласних заходів;
- проведення залікових уроків та виховних заходів;
- продовження психолого-педагогічних спостережень;
- завершення педагогічної практики в школі;

- підготовка і проведення конференції за підсумками педагогічної практики;
- оформлення документації педагогічної практики.

Педагогічна практика на випускному курсі

Основні завдання педагогічної практики.

Педагогічна практика на останньому році навчання (для студентів денної форми – це дев'ятий семестр, для заочної форми – одинадцятий) триває п'ять тижнів для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст».

Мета: формувати вміння конструювати й організовувати окремі елементи процесу навчання історії, пов'язувати їх з реальними умовами навчання; знайомитись із системою роботи вчителя історії, вивчати передовий педагогічний досвід.

Завдання практики:

1. Завершення процесу формування у студентів морально-психологічної і професійної готовності до роботи вчителя.

2. Формування у студентів цілісної наукової картини педагогічної діяльності та педагогічного мислення.

3. Набуття професійних умінь, навичок та компетентностей, необхідних для успішного здійснення навчально-виховного процесу.

4. Формування професійно значущих якостей особи майбутнього вчителя та його активної педагогічної позиції.

5. Набуття і вдосконалення досвіду самостійної творчої цілісної професійно-педагогічної діяльності.

6. Формування у студента системного дослідницького підходу до педагогічної діяльності, оволодіння педагогічною культурою.

7. Закріплення знань про основні ланки управління школою й умінь брати участь в управлінні навчально-виховним процесом.

8. Оволодіння методикою вивчення й самоаналізу рівня педагогічної культури вчителя як найважливішої характеристики його готовності до професійної діяльності.

9. Розвиток у студентів потреби в самоосвіті й самоудосконаленні професійно-педагогічних знань і умінь.

10. Завершення дослідно-експериментальної наукової роботи і теоретичне оформлення її результатів.

Вимоги до знань та умінь студентів на випускному курсі

Студенти повинні:

- володіти системою знань із світової та вітчизняної історії;
- знати вимоги Державного освітнього стандарту до змістового мінімуму історичної освіти і рівня підготовки випускників з історії;
- знати зміст освітніх програм з історії;
- уміти стимулювати розвиток позаурочної діяльності;
- уміти аналізувати власну діяльність з метою її вдосконалення й підвищення кваліфікації;
- уміти виконувати методичну роботу в складі методичних об'єднань.

Педагогічна практика триває 5 тижнів.

1 тиждень:

- знайомство із адміністрацією закладу освіти, вчителями історії, класним керівником;
- спостереження та аналіз уроків з різних предметів та виховних заходів у класі, до якого прикріплений студент-практикант;
- ознайомлення з календарним планом вчителя-предметника;
- ознайомлення з планом виховної роботи класного керівника;

- спостереження за окремими учнями та класом у цілому, щоб на завершальному етапі практики написати психолого-педагогічну характеристику класу;
- проведення пробних уроків.

2 тиждень:

- визначення структури уроків і вибір методів навчання з метою активізації пізнавальної діяльності учнів;
- підготовка робочих планів-конспектів до уроків історії;
- проведення пробних і залікових уроків у закріпленому класі;
- підготовка дидактичного матеріалу;
- участь у роботі кабінету історії;
- взаємовідвідування уроків історії, участь у проведенні аналізу уроків;
- проведення індивідуальних занять з предмету;
- перевірка ведення робочих зошитів з історії;
- робота з класним журналом;
- робота над конкретною методичною темою з навчання історії;
- проведення виховних заходів;
- здійснення психолого-педагогічних спостережень за учнями класу;
- проведення індивідуальних бесід з учнями тощо.

3-4 тижні:

- визначення структури уроків і вибір методів навчання з метою активізації пізнавальної діяльності учнів;
- підготовка робочих планів-конспектів до уроків історії;
- проведення пробних і залікових уроків у закріпленому класі;
- підготовка дидактичного матеріалу;
- участь у роботі кабінету історії;

- взаємовідвідування уроків історії, участь у проведенні аналізу уроків;
- проведення індивідуальних занять з історії;
- перевірка ведення робочих зошитів та щоденників;
- робота з класним журналом і виставляння оцінок;
- проведення виховних заходів;
- проведення індивідуальних бесід з учнями;
- здійснення психолого-педагогічних спостережень за учнями класу;

5 тиждень:

- підготовка і проведення позакласного заходу;
- проведення уроків історії;
- взаємовідвідування уроків історії, участь у проведенні аналізу уроків;
- проведення індивідуальних занять з історії;
- перевірка ведення робочих зошитів;
- оформлення звітності з педагогічної практики з історії, підведення підсумків педагогічної практики в освітній установі.

4. Методи та засоби діагностики результатів проходження практики

1. Поточна перевірка виконання студентами своїх обов'язків як вчителів-предметників та і класних керівників.
2. Перевірка планів-конспектів уроків історії.
3. Підготовка та проведення виховних заходів.
4. Проведення психологічних спостережень.
5. Своєчасність та якість підготовки звітної документації.

5. Оцінювання освітньо-професійної діяльності студентів

Успіхи у навчальній діяльності студентів характеризуються кількісними та якісними показниками, що фіксуються оцінкою.

Викладач повинен вдумливо і творчо підходити до використання критеріїв і норм оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Він має керуватися науковими основами методики навчально-виховної роботи, уважно ставитись до кожного студента, враховуючи його нахили, інтереси і прагнення, виявляти високу принциповість і такт.

Перехід до 100 бальної системи оцінювання знань, вмінь та навичок студентів поставив проблему нового підходу до визначення рівня та оцінювання їх навчальних досягнень. Особливе місце в цьому контексті посідає педагогічна практика. Враховуючи напрацьований досвід оцінювання, ми спробували розробити систему та критерії оцінювання різних видів освітньої діяльності студентів під час педагогічної практики.

Після закінчення педагогічної практики і подання необхідної документації студентам виставляється диференційований залік. В оцінку заліку включається сумарна оцінка всіх видів освітньої діяльності, передбаченої робочою навчальною програмою практики. Ми спробували всебічно підійти до оцінювання навчальних досягнень студентів під час педагогічної практики.

1. Історична підготовка (6 балів):

- знання історії відповідно до шкільної програми;
- володіння матеріалом для організації і проведення позакласної роботи з предмету (гурткова робота, факультатив, підготовка до олімпіад тощо).

2. Психолого-педагогічна підготовка (6 балів):

- дотримання вчителем педагогічного такту;
- проведення психолого-педагогічних спостережень;
- уміння розподіляти увагу під час уроку та виховного заходу.

3. Ставлення до справи (12 балів):

- дисциплінованість;
- ініціатива і самостійність у підготовці до уроку;
- бажання підвищувати професійний рівень;
- культура спілкування з товаришами, вчителями.

4. Оцінювання процесу педагогічної практики (36 балів):

- проведення двох залікових уроків історії - 12 балів кожний урок;
- проведення виховного заходу - 12 балів.

5. Оцінювання звітної документації (40 балів):

- план-конспект одного уроку історії (6 балів);
- сценарій виховного заходу (6 балів);
- психолого-педагогічна характеристика (12 балів);
- щоденник психолого-педагогічних спостережень, включаючи розширений звіт про результати практики (6 балів);
- заповнення комплексного щоденника студента-практиканта (4 бали);
- своєчасність підготовки звітної документації (6 балів).

Для виведення підсумкової оцінки визначається сума балів та переводиться у 5-бальну систему за схемою

Провідне місце у процесі педагогічної практики посідає урок. Аналізуючи досвід, ми пропонуємо наступні критерії оцінювання уроку.

Оцінка «відмінно» (10-12 балів):

- студент провів урок на високому методичному рівні, разом із пізнавальними і навчальними завданнями добре вирішував виховні завдання;
- практикант підготував дидактичні матеріали та вміло їх використовував;
- студент під час проведення уроку творчо підійшов до використання різних прийомів і методів навчання, правильно оцінив рівень

навчальних досягнень учнів, забезпечив високий рівень пізнавальної активності; вміло поєднував роботу з усім класом та індивідуальним підходом до окремих учнів;

- студент раціонально використовував час уроку, основний матеріал був засвоєний, мета досягнута;
- дисципліна учнів була на належному рівні.

Оцінка «добре» (7-9 балів):

- студент виявив самостійність під час підготовки до уроку, користуючись незначною допомогою вчителя, методиста;
- проведений урок загалом відповідав методичним вимогам до сучасного уроку історії в школі;
- студент використовував ефективні методи і прийоми; на уроці були невеликі методичні недоліки;
- учні активно працювали, але їхня активність була неоднаковою на всіх етапах уроку;
- мети уроку студент в основному досяг.

Оцінка «задовільно» (4-6 балів):

- урок за своїм змістом відповідає основним принципам дидактики, проте студент показав невисокий рівень знання історії або не виправив помилки у відповідях учнів;
- студент не зумів організувати активну навчальну діяльність школярів;
- у проведенні уроку допускалися методичні помилки, що негативно позначилося на знаннях учнів;
- на уроці спостерігались порушення дисципліни;
- мета уроку досягнута частково.

Оцінка «незадовільно»(1-3 бали):

- урок проведений на низькому методичному рівні;

- студент допускав грубі історичні та методичні помилки, що спричинило низьку якість засвоєних учнями знань;
- мова студента безграмотна;
- дисципліна на уроці погана;
- мета уроку не досягнута.

Не менш важливою є правильна організація підготовки та проведення виховного заходу. Ми пропонуємо наступні критерії його оцінки.

Оцінка «відмінно» (10-12 балів):

- проведення виховного заходу показало практиканта як умілого організатора дитячого колективу, який проявив повну самостійність і творчість в підготовці до заходу і успішному його проведенні;
- практикант, готуючись до виховного заходу, вивчив стан вихованості учнів класу, провів індивідуальну роботу з тими учнями;
- студент під час проведення виховного заходу поведився впевнено, тактовно ставився до учнів;

Оцінка «добре» (7-9 балів):

- виховний захід своїм змістом відповідав достатньому психолого-педагогічному рівню і досяг виховної мети;
- під час проведення виховного заходу практикант поведився в основному вільно, впевнено, без особливих труднощів долав прояви недисциплінованості та сперечання окремих учнів, відстоював свої рекомендації і вимоги; однак, під час проведення виховного заходу інколи виявив деяку розгубленість;
- у підготовці виховного заходу студент виявив самостійність, але мало доклав творчих зусиль;
- практикант уміло керував класом, залучаючи значну частину учнівського колективу до активної участі, але не був достатньо

наполегливим щоб діяти через колектив і більше намагався впливати особисто;

- студент виявив тактовне ставлення до учнів і вміння вести розмову, логічно мислити.

Оцінка «задовільно»(4-6 балів):

- практикант, готуючись до виховного заходу, недостатньо продумав план його виконання, внаслідок чого виникли непередбачені труднощі;
- студент виявив недостатню теоретичну підготовку щодо виховання учнів засобами обраної ним форми виховної роботи;
- практикант показав невпевненість у своїх силах і деяку розгубленість при несподіваних труднощах організаційного характеру, недостатнє вміння володіти класом.

Оцінка «незадовільно» (1-3 бали):

- тема і мета виховного заходу були мало актуальними в системі запланованих класним керівником виховних заходів;
- зміст і план проведення виховного заходу були недостатньо продумані, що зумовило байдуже ставлення учнів; практикант виявив недостатню теоретичну підготовку; виявився безпорадним у подоланні труднощів організаційного характеру, не зумів організувати клас;
- студент не вміє поводитися в класі, у стосунках з учнями допускає нетактовність; проведений виховний захід не досяг поставленої мети.

6. Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
75 – 81	C		
67 – 74	D	задовільно	
60 – 66	E		
1 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

7. Список рекомендованих джерел

1. Бондар В. І. Дидактика. – К.:Либідь, 2005. – 264с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник. – К.:Академвидав, 2004. – 352с.
3. Загальна психологія. Підручник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін..- К.: Либідь,2005. – 464с.
4. Історія України. Всесвітня історія. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-12 класи.- К.: Ірпінь, 2005. – 141с.
5. Методика навчання історії в школі. Пометун О.І. – К.:Генеза, 2006. – 328с
6. Пермяков О.А. Педагогіка: навч. Посібник / О.А. Пермяков, В.В. Морозов/ . – К.: Знання, 2006. – 172с.
7. Положення про проведення практики студентів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки // Матеріали до організації навчального процесу у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – 255-281с.
8. Прокопчук В.Є. Педагогічна практика: організація та проведення.- Луцьк:Волинські старожитності, 2012. – 100с.

8. Зразки заповнення звітної документації

Щоденник
психолого-педагогічних спостережень

студентки 51-ї групи
Історичного факультету

Альони К.

(щоденні записи виконуються в учнівському зошиті,
затверджує класний керівник)

8 листопада

Ми прийшли до школи о 9.00. Там нас зустріла Наталія Василівна (наша методист). Ми пішли до директора школи і завуча. Вони провели нам інструктаж про те як проводити уроки та як вести себе в межах школи. Я стала класним керівником в 6-А класі. Перше враження про дирекцію школи було позитивним, прийняли нас добре.

9 листопада

Коли ми прийшли до школи, Раїса Іванівна повела нас знайомитися з вчителькою. Поліна Петрівна викладає в 6-А класі і є моїм керівником практики від школи. Вона повідомила, що уроки потрібно проводити в понеділок і п'ятницю. Потім Раїса Іванівна познайомила мене з класом. Діти поставилися до мене дуже позитивно. Це було для мене приємно. В 6-А я буду викладати історію та етику. 6-А клас бере участь в конкурсі, де вони співають в хорі. В п'ятницю відбудеться півфінал. Мене запросили на репетицію. Слідкуючи за класом я помітила, що учні дуже старанно відносяться навіть до співу в хорі. Ніхто не кривлявся, всі були задоволенні і старанно виконували вказівки вчителя музики. Враження про клас склалося хороше. На мою думку, проблемних учнів немає. Мене, як класного керівника, запросили на сам конкурс котрий відбудеться в п'ятницю.

і. листопада

Сьогодні я відвідала уроки математики та англійської мови в першій групі. Деякі учні, а саме: Мельничук Уляна, Бензель Уляна, Дунас Олег, Зіміч Василь, Денисюк Віктор дуже добре розуміються в математиці. Бензель Уляна – чудово відповідала на уроці української мови, вона ж і являється переможницею олімпіад з цього предмету. Я познайомила з класним керівником 6-А класу - Тетяною Віталіївною. Вона дуже добра і погодилася допомагати мені в організації дозвілля та проведення виховних заходів у цьому класі. На виховній годині вчителі української мови провели виховний захід,

присвячений Дню української мови та писемності. Майже всі учні класу брали активну участь. Одягнені вони були в українських сорочках, дівчата у спідницях та вінках на голові. Захід дуже сподобався.

11 листопада

Сьогодні на уроці історії я знову спостерігала за учнями 6-А класу. Ситуація та ж сама. Домашнє завдання було «Вавилон», а нова тема

«Ассирія». Активними були Новосад Антон, Дмитрук Тарас, Малюга Ілля, Зіміч Василь, Денисюк Віктор. Щодо відвідування, то воно дуже хороше, без поважних причин не прогулює ніхто. Навіть Христюк Анна та Новосад Антон, які можуть навчаються на дому постійно відвідують школу. Наступні два уроки я провела на уроці історії у Поліни Петрівни в 7-Б та 11-В класах.

7 клас - у них зараз такий період, що не дуже хочуть навчатися і не розуміють, що це їм потрібно. 11 клас - вони вже розуміють, що їм це потрібно, тому що треба здавати зовнішнє тестування і вони стараються.

12 листопада

Сьогодні я прокинулася дуже рано, адже сьогодні в мене перший урок і я дуже хвилювалася. Цілу ніч мені снилися кошмари про те, що я прийшла на урок, забула все, що мала розповісти, діти зірвали мені урок. Сьогодні я, як і вчора, готувалася до уроку та повторювала все. До уроку я готувала план-конспект на тему «Халдейське царство. Давньоєврейське царство». Поліна Петрівна до мене на урок не прийшла. Урок мені не тяжко було проводити діти чемно себе поводити і працювали на уроці. Але працювали ті учні, що й завжди. Загалом все пройшло добре. Після уроку ми пішли на фінал конкурсу. 6-А класом я дуже задоволена, адже вони зайняли перше місце у школі.

.....

Індивідуальний план

(сторінка у комплексному щоденнику)

№ з/п	Вид роботи	Тижні практики						Відмітка про виконання
		1	2	3	4	5	6	

1	Знайомство з адміністрацією закладу освіти, класом, вчителем-предметником, класним керівником. Ознайомлення з програмою з історії та планом роботи класного керівника	√						(заповнює викладач-методист в кінці практики)
2	Відвідування уроків у своєму класі	√	√					
3	Відвідування уроків вчителів історії та інших студентів-практикантів	√	√	√	√			
4	Ознайомлення з кабінетом історії та навчально-матеріальною базою закладу освіти	√						
5	Проведення уроку-узагальнення в 6-В класі з історії стародавнього світу на тему «Давній Єгипет»							
6	Підготовка до виховної години: «Вмій дорожити дружбою»			√				
7	Підготовка до виховного заходу: «Здоров'я і шкідливі звички», вивчення сценарію				√			
8	Підготовка учнів 6-В класу до олімпіади з історії		√	√				
9	Проведення бесіди з вчителем-предметником історії щодо вивчення нової теми в 6-В класі з історії стародавнього світу			√				
10	Підготовка до проведення уроку з історії стародавнього світу в 6-В класі на тему: «Стародавній Вавилон»							
11	Проведення уроку в 6-В класі з історії стародавнього світу, на тему: «Стародавні держави. Дворіччя. Стародавній Вавилон»							
12	Проведення уроку в 6-Б класі з історії стародавнього світу на тему: «Стародавні держави Дворіччя. Стародавній Вавилон»							
13	Проведення виховної години в 6-В класі на тему: «Вмій дорожити дружбою»							

14	Проведення відкритого виховного заходу в 6-В класі на тему: «Здоров'я і шкідливі звички»						
15	Проведення залікового уроку в 6-В класі з історії стародавнього світу на тему : «Ассирія.» Перевірка контурних карт						
16	Проведення уроку історії стародавнього світу в 6-В класі на тему: «Халдейське царство»						
17	Перевірка робочих зошитів в учнів 6-В класу з історії стародавнього світу		√	√	√		
18	Перевірка щоденників в учнів 6-В класу		√	√	√		
19	Бесіда з вчителем –предметником про труднощі та досягнення під час проходження практики				√		
20	Підготовка звітної документації				√		

У клітинках біля 5, 10-15 пунктів вказувати точну дату.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Історичний факультет

(затверджує вчитель-предметник)

План-конспект уроку на тему:
«Національно-культурне відродження в Галичині
у 20-30 рр. 19 ст.»

(титульна сторінка)

Підготувала
студентка 41-ї групи
спеціальність «Історія»
Оксана М.

Луцьк-2012

Тема : Національно-культурне відродження в Галичині у 20-30 рр. 19 ст.

Мета : - з'ясувати хід суспільно-політичного життя на західно-українських землях наприкінці 18-го на початку 19 століття; показати витoki національного відродження у західноукраїнських землях; довести, що діяльність «Руської трійці» була виявом галицько-українського відродження; з'ясувати, чому альманах «Русалка Дністровая» називають «політичним маніфестом українства»;

- виховувати почуття вдячності до наших попередників – зачинателів українського національного відродження;

- формувати вміння і навички складання конспекту, текстових таблиць, повідомлень на історичну тему.

Обладнання : схема «Поширювачі ідей Просвітництва», портрети діячів «Руської трійці», зображення титульної сторінки «Русалка Дністровая» на мультимедійній дошці.

Основні поняття: Просвітництво, національна ідея, національно-визвольний рух, українське національне відродження.

Міжпредметні та міжкурсові зв'язки: Всесвітня історія, 8 клас - «Доба Просвітництва: витoki й зміст», «Австрія за правління Марії Терезії. Реформи Йосипа II.»; Українська література, 9 клас – «Література українського романтизму».

Література :

- 1) Реєнт О., Малій О. Історія України: Посібник для 9-го класу. К.: Генеза, 2003. - 224 с.
- 2) Турченко Ф., Марокко В. Історія України: Підручник для 9-го класу. К.: Генеза, 2005. - 352 с.
- 3) Струкевич О.К. Історія України 9 клас. К. : Грамота, 2009. – 288 с.
- 4) Наочний довідник. Історія 7-9 клас. О.В. Гісем, О.О.Мартинюк, О.Ф. Трухан, К.: «Веста», 2004. - 176 с.

Тип уроку: комбінований

Хід уроку	Методи роботи вчителя	Актуалізація знань учнів
<p>I. Організаційна частина.</p> <p>II. Перевірка виконання домашнього завдання</p> <p>III. Перехід до вивчення нового матеріалу.</p> <p>IV. Вивчення нового матеріалу.</p>	<p>Перевірка присутності учнів. Зауваження з приводу санітарного стану класу.</p> <p>Проводжу самостійну роботу, роздаю усім учням карточки із тестами і запитаннями (додаток до уроку 1).</p> <p>Тему уроку «Національно-культурне відродження в Галичині у 20-30 рр. 19 ст.» записую на дошку. План диктую: 1. Проникнення ідей Просвітництва. 2. Заснування та діяльність гуртка «Руська трійця». 3. Альманах «Русалка Дністровая».</p> <p><i>Питання до класу</i></p> <p><i>Розповідаю</i> Реформи Марії Терезії та Йосифа II створили передумови для культурного відродження в Західній Україні. Але наступники імператорів-реформаторів Леопольд II і Франц II почали обмежувати культурні права українців, так наприклад влада скасувала обов'язковість початкової освіти. <i>Запитую</i></p> <p><i>Розповідаю</i> Внаслідок реформ Марії Терезії та Йосифа II греко-католицькі священники були зрівняні в правах з римокатолицькими, і вони отримали можливість вільно здобувати освіту. Крім того, у 16–17 ст. українська шляхта майже цілковито спольщилася й окатоличилася. Саме тому греко-католицькі священники очолили боротьбу українців за збереження своєї самобутності, за національні права. Також на початку 19 ст. із запізненням в Галичині поширюються ідеї Просвітництва. <i>Запитую</i></p>	<p>Відповідають чергові.</p> <p>Учні позначають і записують відповіді на карточках (7-8 хвилин)</p> <p>Учні записують в зошит.</p> <p>Записують в зошит питання плану.</p> <p>1) До складу якої імперії входили західноукраїнські землі у 18 ст.? 2) Назвіть відомих правителів-реформаторів у Австрійській імперії?</p> <p>У чому полягала суть релігійної реформи?</p>

	<p><i>Розповідаю</i></p> <p>На Україні поширювати ідеї Просвітництва стали греко-католицькі священники. Сім'ї священників були одним із головних джерел постачання кадрів для національного руху. Греко-католицьким священникам дозволялось одружуватись, і дуже часто сини також ставали священниками.</p> <p>За часів Речі Посполитої церква, яка зазнавала жорстоких утисків, втратила заможніші верстви і, по суті, перетворилася на «селянську». Греко-католицькі священники були пов'язані з сільським оточенням тисячами ниток. Їхні діти нерідко одружувалися з дрібними шляхтичами і шляхтянками чи навіть просто з сільськими дівчатами.</p> <p><i>Даю завдання</i> за допомогою підручника заповнити схему, що демонструється на мультимедійній дошці. (додаток до уроку 2)</p> <p><i>Розповідаю</i></p> <p>У 30-х роках 19ст. центром західноукраїнського національного пробудження став Львів, а його активістами — молоді патріотично й ідеалістично налаштовані, захоплені ідеями народності семінаристи. Їхнім лідером був 21-річний юнак Маркіян Шашкевич.</p> <p>Показую на мультимедійній дошці портрет М.Шашкевича (додаток до уроку 3) Заслуховуються повідомлення учнів на тему «Історичний портрет М.Шашкевича» (додаток до уроку 4)</p> <p><i>Розповідаю</i></p> <p>Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький стали засновниками просвітницького гуртка у Львові.</p> <p>Показую на мультимедійній дошці портрети Івана Вагилевича, Якова Головацького(додаток до уроку 5)</p> <p><i>Диктую</i></p> <p>У 1834р. М.Шашкевич, І.Вагилевич, Я. Головацький заснували гурток «Руська трійця». Основні завдання:</p> <p>1)підняти народний дух за допомогою рідного слова (члени «Руської трійці» в церквах, у музеї</p>	<p>1) У якому столітті в Європі починають поширюватися ідеї Просвітництва?</p> <p>2)Назвіть найвідоміших французьких просвітителів?</p> <p>Учні переписують схему в зошит і заповнюють її.</p>
--	--	--

	<p>семінарії почали проголошувати промови рідною мовою);</p> <p>2)пропагувати ідеї відродження української нації і культури;</p> <p>3)збирати український фольклор (члени гуртка записували народні пісні і перекази, слова і вирази, вживані простими людьми);</p> <p>4)популяризувати українську історію (Наприклад, Іван Вагилевич переклав українською мовою «Слово о полку Ігоревім»).</p> <p><i>Розповідаю</i></p> <p>Наприкінці 1937р. в Будапешті, за допомогою сербських друзів, членами «Руської Трійці» був виданий альманах «Русалка Дністровая» . Титульну сторінку збірки показую на мультимедійній дошці (додаток до уроку 6)</p> <p><i>Диктую</i></p> <p>У «Русалці Дністровій»:</p> <p>1)друкувалися народні пісні, думи, перекази, історичні документи;</p> <p>2)проголошувалася необхідність об'єднання всіх українських земель;</p> <p>3)засуджувалися іноземні поневолювачі українців.</p> <p><i>Розповідаю</i></p> <p>Іван Франко назвав «Руську трійцю» «явищем наскрізь революційним» насамперед тому, що альманах «Русалка Дністрова» сприяв формуванню національної свідомості. Він започаткував у Східній Галичині нову українську літературу, замінивши нею стару літературну церковнослов'янську мову, довівши, що між мовами галицьких русинів і наддніпрянців не існує суттєвих відмінностей, а вони самі є складовими єдиного українського народу.</p> <p>У 1837р. львівська цензура заборонила альманах, було конфісковано близько тисячі примірників. До читачів дійшло лише близько 250. За сприяння церковних ієрархів було проведено розслідування діяльності його авторів і упорядників. Членів «Руської трійці» притягли до відповідальності як державних злочинців. Під час слідства всі вони гідно захищали своє право писати українською мовою. Після слідства М. Шашкевича перевели служити священником до однієї з найбідніших парафій. Виснажений працею, хворобою та постійними утисками, він помер у 32 роки.</p> <p>Тривалий час церковні власті зволікали з наданням церковного сану Я. Головацькому. Іван Вагилевич перейшов у протестантство, через цькування представниками влади.</p>	<p>Учні записують в зошит</p>
--	--	-------------------------------

<p>Закріплення нових знань учнів.</p> <p>5. Домашнє завдання.</p>	<p>Розправа над першими провісниками українського національного руху призвела до його призупинення, але він утвердився з настанням європейської «весни народів», яка розпочалася революцією 1848–1849 рр.</p> <p>Учні виконують завдання записане на мультимедійній дошці. Знайдіть помилки р реченнях (додаток до уроку 7).</p> <p><i>Записую</i> на дошці: &7; скласти усні історичні портрети М.Муравйова і П.Пестеля.</p>	<p>Учні виконують завдання в зошиті. Знайдіть помилки реченнях. Перші 5 учнів, які зробили завдання отримують оцінки.</p> <p>Учні записують домашнє завдання в щоденник</p>
---	---	---

Додаток 1

Варіант 1

- 1) Скільки генерал-губернаторств було створено на території України:
  - а) 3;
  - б) 6;
  - в) 9;
  - г) 12.
- 2) Які ви знаєте реформи проведені Марією Терезією та Йосифом II:

---

3) Російсько-турецька війна розпочалась у 1806р., а закінчилась у:

- а) у 1809р.   б) у 1812р.   в) 1828р.   г) 1829р.

4) Як називалися військово-адміністративні провінції, які Наполеон планував створити на території України:

- а) жупани;   б) округи;   в) наполеоніди;   г) наполеони.

5) Як називалося козацьке військо створене із задунайців в ході Російсько-турецької війни 1828-1829 рр.

- а) задунайське;   б) азовське;   в) причорноморське;   г) кримське.

6) Назвіть течії суспільно-політичного руху в Наддніпрянській Україні

7) Ким був Іван Котляревський

---

8) В якому році був відкритий Харківський університет? _____

9) У якому році відбулася таємна місія Василя Капніста до пруського короля?

- а) 1791р.;   б) 1803р.;   в) 1796р.;   г) 1825р.

10) Як називався найвідоміший гурток дворян-автономістів?

Варіант 2

1) Ким здійснювалася влада в губерніях:

- а) губернатором;   б) справником;   в) бюрократом;   г) жупаном.

2) Які українські землі входили до складу Австрійської імперії:

- а) Волинь, Буковина, Закарпаття;
б) Східна Галичина, Лодомерія;
в) Бессарабія, Галичина, Закарпаття;
г) Східна Галичина, Північна Буковина, Закарпаття.

3) Підписанням якого мирного договору закінчилась Російсько-турецька війна 1806-1812 рр.

- а) Ризький мир;   б) Бухарестський мир;
в) Бессарабський мир;   г) Берестейський мир.

4) Чи вірне твердження: Наполеон планував західні і південні українські землі передати Англії _____

5) Після якої війни було створене Азовське козацьке військо

- а) Російсько-турецької 1806-1812 рр.; б) Французько-російської 1812 р.;
в) Російсько-турецької 1828-1829 рр.; г) Французько-російської 1813 р.

6) Хто у 1791 р. очолив таємну місію до прусського короля? _____

7) Ким був М. Каразін?

---

8) Яка верства населення була представником української течії у суспільно-політичному русі Надніпрянщини? _____

9) Поему "Енеїда" написав _____

10) Хто є ймовірним автором "Історії Русів" _____

Варіант 3

1) Українські території, що входили до Російської імперії адміністративно ділились на:

- а) генерал-губернаторства, губернії, округи, комітати;
б) губернії, жупани, повіти;
в) генерал-губернаторства, області, округи;
г) генерал-губернаторства, губернії, повіти.

2) Хто проводив реформи на західноукраїнських землях, що входили до складу Австрійської імперії у кінці 18 ст.

- а) Франц II, Йосиф II; б) Марія Терезія, Леопольд II;
в) Марія-Терезія, Йосиф II; г) Йосиф II, Франц II.

3) У якому році був підписаний Бухарестський мирний договір?

- а) 1806 р.; б) 1812 р.; в) 1828 р.; г) 1829 р..

4) Коли розпочалася Російсько-Французька війна?

- а) 1 серпня 1912 р.; б) 13 липня 1812 р.;
в) 9 травня 1812 р.; г) 12 червня 1812 р..

5) Бесарабія увійшла до складу Російської імперії після війни:

- а) Російсько-турецької 1806-1812 рр.; б) Французько-російської 1812 р.;
в) Російсько-турецької 1828-1829 рр.; г) Французько-російської 1813 р..

6) Ким був Василь Капніст?

---

7) Іван Котляревський написав поему _____

8) Хто був засновником Харківського Університету? _____

9) Назвіть два найвідоміші твори опубліковані в Надніпрянській Україні в кінці 18 ст?

---

10) Назвіть один з найвідоміших творів Василя Капніста

а) «Ода на рабство»; б) «Моїй Україні»;

в) «Малоросія - край козацькій»; г) «Моя земля».

Додаток 2

Українське національне відродження в Галичині

Представники	Діяльність
1) _____	_____
2) _____	_____
3) _____	_____
4) _____	_____

Додаток 3

Маркіян Шашкевич (1811-1843)

Додаток 4

Біографія Маркіяна Шашкевича

Мав коротке, але плідне життя. За 32 прожиті роки Маркіян Шашкевич визначився на Західній Україні як перший народний поет, прозаїк, публіцист і перекладач, автор першої книжки українською мовою “Русалка Дністровая”.

Маркіян Семенович Шашкевич народився 6 листопада 1811р. в селі Підлісся Золочівського повіту на Львівщині в сім'ї священика. Початкову освіту здобув у дяка, потім навчався в Золочівській німецькій школі, у Львівській та Бережанській гімназіях.

З 1829р. юнак навчався у Львівській духовній семінарії і водночас був слухачем філософського відділу університету. Але офіційна традиційна наука не цікавила його. Я. Головацький згадував пізніше: “Він все тужив за чимось, чого в школах не вчили, чого не знаходив ні в старих, ні в нових словесностях”.

У гімназійний період Маркіян Шашкевич почав писати вірші. 21 лютого 1831р. Шашкевича було виключено з семінарії за порушення семінарського режиму й “вільнодумство”. Розгніваний батько відмовився від сина. Тому Маркіян залишити у Львові в дядька по матері Захара Авдиківського.

У ці роки Шашкевич активно займався самоосвітою. Читав все, що стосується слов'янських культур, знайомиться з “Енеїдою” І.Котляревського, граматику О. Павловського, зі збіркою народних пісень М. Максимовича.

1833 р. помер батько Шашкевича, і тому треба було дбати про сім'ю. Він знову поступив у Львівську семінарію і по закінченні її (1838р.) став попом на селі.

Шашкевич очолив гурток прогресивної молоді “Руська Трійця”, який виступив на захист української літератури, проти ополячування населення Галичини. 1834р. гурток львівських семінаристів остаточно оформився в культурно-просвітню організацію.

На літературну ниву Шашкевич вступив 1835р., надрукувавши у Львові оду до Цісаря Франца I “Голос галичан”. Наступного року вийшла в Перемишлі польською мовою полемічна брошура Шашкевича “Азбука і абетка”. Це була відповідь українського

патріота на намагання української шляхти й клерикалів ввести в українську мову й літературну польську абетку.

Дбаючи про розвиток народної освіти поводитир “Руської Трійці” склав 1836р. першу “Читанку” українською мовою. Незважаючи на настійну потребу для дітей, її вороже зустріла цензура. Тільки 1850р. “Читанку” видав у Львові Яків Головацький і від тоді вона з успіхом використовувалась в початкових школах Галичини.

1837р. здійснилася заповітна мрія Шашкевичового гуртка: в Будимі (Будапешт) з'явилася “Русалка Дністровая” – перша книга народною українською мовою в Галичині.

Матеріальні нестатки, постійне цькування влади вкрай погіршили здоров'я Шашкевича (з студентських років він хворів на сухоти). 1842р. поет перебрався до с.Новосілок Новоомилятинського району й остаточно занедужав. Смерть молодшого сина спричинила в нього тяжкі переживання і сприяла загостренню туберкульозу. Втратив зір і слух, паралізований він ще кілька місяців страждав. 7 червня 1843р. Маркіян Шашкевич помер.

Для нащадків не збереглося жодного прижиттєвого портрета. Його усний портрет подає Микола Устинович: “Шашкевич був середнього росту, тонкою будови і м'якеньких рис лиця. Синє і сумнеє око, юно русе волосся і ніжність постави надали його подобі щось дівочого. Високе його чоло було уже в молоді роки пописане плужком глибоких думок... На лиці одбивалась якась-то тужливість і терпіння...”

Художня спадщина Маркіяна Шашкевича невелика: три десятки поезій, романтичне оповідання “Олена” та переспіви й переклади із староруської, чеської, польської і сербської мов. В особі Шашкевича в українську літературу ввійшов талановитий поет, перекладач, патріот, гуманіст, людина високою культури й громадянської мужності. Провідний мотив Шашкевичевої творчості – заклик до національного єднання на демократичній основі, ідея захисту рідної мови, культури.

Маркіян Шашкевич справедливо вважався одним із основоположників громадянської лірики в українській літературі. Тема національного відродження органічно єдналася у нього із закликом до боротьби проти суспільної реакції.

Під керівництвом Шашкевича гуртківці взялися за творення в Галичині нового письменства. 1833р. вони впорядкували рукописну збірку “Син Русі”, котра збереглася до наших днів. Складена вона головним чином з поетичних творів учасників гуртка. М. Шашкевич не готував цю збірку до друку, а розцінював її як перевірку — чи є з ким братися за велике діло. У ній виразно прозвучав заклик до єднання народних сил, до національного відродження.

Друга збірка Шашкевичевого гуртка — альманах «Зоря» (1834р.) — фольклорно-літературна. Рукопис «Зорі» не зберігся. Проте відомо, що збірка відкривалася портретом Богдана Хмельницького та малюнком М. Шашкевича про видатного полководця. До неї входили також вірші членів «Руської Трійці». Цензор заборонив друкувати «Зорю».

Згодом частина матеріалів із цієї збірки потрапила до «Русалки Дністрової». Все ж «Зоря», на думку дослідників, була за змістом набагато сміливішою, ніж «Русалка...».

Після заборони «Зорі» члени «Трійці», зазнали переслідувань, за ними було встановлено поліцейний нагляд. Тому за підготовку нової збірки М. Шашкевич і його друзі взяли лише тоді, коли трапилася нагода обминути віденську та львівську цензури. У 1836р. члени гуртка підготували згадану «Русалку Дністровую».

Тут 1837р. і вийшла «Русалка Дністровая» — третя збірка «Руської трійці». “Ця книга, за словами І. Франка, «...хоть і який незначний її зміст, які неясні думки в ній висказані, була свого часу явищем наскрізь революційним...»

Збірку радо зустріли прогресивні діячі слов'янства і високо оцінили її. «Русалка Дністровая» відіграла велику роль у справі національно-культурного відродження на західноукраїнських землях. Вона стала важливим надбанням української культури, духовним скарбом народу, провісницею нового, демократичного письменства. Літературна творчість М. Шашкевича тривала недовго — з 1833р. по 1843р., та й то, починаючи від 1837р., із значними перервами. Проте в ній сучасники

бачили справу всенародного значення. М. Шашкевич визначився за той час і як талановитий перекладач із сербської, чеської, польської та грецької мов. Фрагмент його переспіву «Слова о полку Ігоревім» («Плач Ярославни»), який дійшов до нас, свідчить, що поет дуже відповідально ставився до цієї пам'ятки культури.

Поетична спадщина поета — коштовна перлина в духовній скарбниці українського народу.

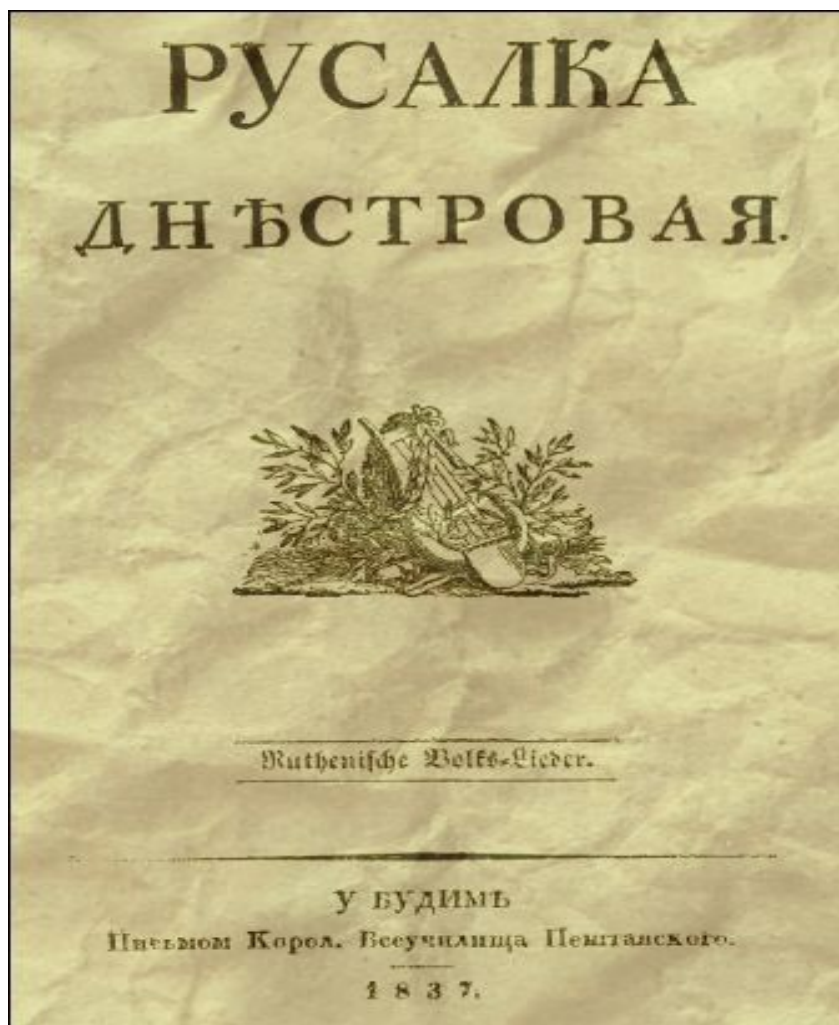
Додаток 5

Іван Вагилевич
(1811-1866рр.)

Яків Головацький
(1814-1888рр.)

Титульна сторінка “Русалки Дністрової”

Виправте помилки в реченнях

1. Представниками українського національного відродження в Західній Україні на початку 17 ст. була козацька старшина.
2. У 1816р. у Києві за ініціативи Лозинського, Іван Лаврінський заснував перше протистанське товариство греко-католицьких священників.
3. М. Шашкевич, І. Лаврінський, Я. Головацький заснували гурток «Русалка Дністровая», який діяв протягом 1832-1835 рр.
4. Альманах «Руська трійця» був виданий у Львові у 1815р..

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Історичний факультет

(затверджує класний керівник)

Сценарій виховного заходу на тему:
«МИ ПРОТИ КУРІННЯ, МИ - ЗДОРОВЕ ПОКОЛІННЯ»
(для учнів 7-8 класу)

(титульна сторінка)

Підготувала
студентка 42-ї групи
спеціальність «Історія»
Наталя Ш.

Мета: інформативно-виховна - інформування молоді про негативний вплив тютюну на здоров'я не лише того, хто палить, але й оточуючих; інформування про ризик розвитку залежності від тютюну, набуття нових та ускладнення наявних захворювань;

виховна - формування у дітей якостей сильної особистості та здатності протистояти тютюновій індустрії;

профілактична - попередження паління серед підлітків та учнівської молоді.

Терміни і поняття: тютюн, тютюнопаління, наслідки тютюнопаління, здоров'я, здоровий спосіб життя.

Обладнання: презентація на мультимедійній дошці.

Хід виховного заходу:

I. Організаційний момент.

Зручне розміщення учнів в класі.

II. Мотивація проведення заходу

1. Бесіда (актуалізація попередніх знань).

Звертаю увагу на вислови, які записані на дошці.

«Люди впускають ворога в свої уста, і він викрадає їх мозок»,— говорив великий Шекспір про спирт і тютюновий дим.

Пияцтво — є вправління в безумстві (Піфагор).

Сп'яніння — є добровільне божевілля людини (Арістотель).

Вино мстить п'яниці (Леонардо да Вінчі).

Від вина гине краса, вином скорочується молодість (Горацій).

Про що йде мова в цих висловах?

Що засуджується?

Як ці вислови пов'язані з нашим заняттям?

Чому люди починають палити та пити?

З чого починаються пияцтво та тютюнопаління?

Результати досліджень свідчать про те, що багато людей набули цих звичок у підлітковому віці. Тиск з боку товаришів і бажання бути схожим на дорослих спонукають багатьох підлітків до паління та вживання спиртних напоїв. Ці згубні звички важко перебороти, оскільки тютюновий дим містить нікотин, який спричиняє наркотичну залежність у людини, що палить, а алкоголь — ефірні олії.

2. Гра «Розумники» - пропоную учням кілька предметів (книгу, ручку, склянку, пачку цигарок. Учням дається завдання:

- назвати предмети;
- визначити їх призначення (для чого використовується ця упаковка, які є марки, яке призначення самих цигарок;
- розповісти про шкоду тютюну пропонується за допомогою проведення анкетування (анкета написана на дошці, учні записують відповіді)

АНКЕТА

- 1.Що являє собою тютюн?
- 2.Сам по собі тютюн шкідливий чи корисний?
- 3.Які тварини споживають тютюн?
- 4.Чи є тютюн рослиною без якої існування людини неможливе?
- 5.Використання тютюну - це необхідність чи данина моді?
- 6.Палити - це вигідна для людини справа ?
- 7.Тютюн шкодить здоров'ю?
- 8.Той хто палить шкодить лише власному здоров'ю?
- 9.Кинути палити легко?
- 10.Ви б хотіли допомогти вашим рідним кинути палити?
- 11.Тютюн забруднює навколишнє середовище?
- 12.Боротьба з тютюном - це легка справа?
- 13.З тютюном треба боротися?
- 14.Ви палите? Скільки часу?
- 15.Ви бажаєте кинути палити? (якщо палите)
- 16.Вам потрібна допомога?
17. Ви можете випробувати свою силу волі?

(Результати анкетування краще використати на наступних заняттях).

Учні беруть листочки і заповнюють анкети.

3. Проводжу бліц-опитування

Продовжіть вислів:

- крапля нікотину вбиває... (коня чи муху);
- що варили Бовдур, Бувалий і Боягуз — відомі кіногерої Нікуліна, Віцина, Моргунова у лісі (компот чи самогон);
- часто під час паління підвищується... (артеріальний тиск чи атмосферний тиск);
- продовжіть «Багато вина — мало...» (розуму чи грошей);

- хто з європейських мандрівників уперше побачив людей, що палять (Васко де Гама чи Христофор Колумб);

- на скільки хвилин коротшає життя курця після кожної викуреної сигарети (на 15 хвилини чи на 10 хвилин);

- відомий хірург Федір Углов стверджував, що після прийому спиртного в корі головного мозку залишається... (кладовище нервових клітин чи заряд бадьорості та веселості);

- що вражається в курця перш за все(судини чи легені);

- продовжіть: «П'яна людина — не людина, бо вона втратила...» (розум чи гаманець);

- чому в Росії Петро I дозволив паління тютюну? (із метою оздоровлення людей чи розвитку економіки);

- у якому фільмі Леоніда Гайдая герой вчить молодь танцювати твіст, гасячи недопалки то однією, то іншою ногою («Діамантова рука» чи «Кавказька полонянка»);

- нікотин — це отрута, яка особливо впливає на... (розум чи зір);

- що робили згідно із законом, який видав китайський імператор Ву Вонг у 1220р., викритим у пияцтві? (піддавали страті чи виганяли з країни);

- якому слові увічнив своє ім'я Жак Ніко (нікотин);

- продовжіть «Хліб на ноги ставить, а вино...» (валить);

- яку дію справляє алкоголь на центральну нервову систему (позитивну чи негативну);

- назвіть хворобу заядлих курців (кашель);

- що допомагає зберегти й укріпити здоров'я людей (фізкультура)

Закінчи вислів...

- «Пити вино так само шкідливо, як приймати...» (отруту)

- «Паління — це частково хвороба і передчасна...» (смерть)

- «Не буває весілля без гостей, похоронів без сліз, а пияцтва без...» (бійки);

- «Спочатку чоловік п'є вино, а потім вино п'є...» (людину);

- «Вино полюбив, сім'ю...» (розорив);

Додаткові питання:

- «Пияцтво — вірний супутник...» (хуліганства);

- «Вино — ворог...» (печінки);

- «Паління — це прихована...» (наркоманія);

- «Увечері п'яниця — вранці...» (ледар);

- «Палити — здоров'ю...» (шкодити);

- «Хто не палить і не п'є, той здоровеньким...» (росте);
- «Любити паління — шкодити...» (серцебиттю);
- «Скоріше кидай палити, щоб зростання...» (не припинити).

Підведення підсумків гри. Учасник, що набрав більше за всіх очок, отримує приз.

4. Оголошую підсумки заняття

Останнім часом з'являються молоді люди, що підкреслено негативно ставляться до спиртного та тютюнопаління. Вони вводять у моду підібраність, спортивний вигляд, простоту і ввічливість у поведженні з оточуючими, орієнтуються на здоровий спосіб життя. Але щоб стати повноцінною, корисною для суспільства особою, треба свій вільний час заповнювати корисними заняттями. «Хто хоче що-небудь зробити, шукає засоби. Хто не хоче робити нічого, шукає причини»,— свідчить відомий афоризм.

Учені давно встановили, що одним з найбільш поширених спонукачів мотивів, що штовхають людину до пияцтва та тютюнопаління, є невміння зайняти себе, незадоволеність тією або іншою формою дозвілля. Тому чим цікавіше буде дозвілля, чим більшою мірою кожен зможе задовольнити свої бажання і потреби, тим рішучіше піде боротьба зі шкідливими звичками, які починаються від неробства.

Беручись до роботи над собою, основні зусилля необхідно зосередити на формуванні позитивних звичок. Боротьба із самим собою — справа нелегка. Недаремно багато хто вважає, що подолання звички до алкоголю та тютюнопаління були в їх житті першим найбільш сильним випробуванням. Тут людина і пізнає себе, випробовує і загартовує свою волю, виробляє самодисципліну, удосконалює свій організм. Витримати, стримати одного разу дане собі слово — означає, навчитися володіти собою.

Необхідно зробити зусилля і зважитися ніколи не торкатися спиртного та тютюну. Потрібно пам'ятати: здоров'я, радість життя і щастя — в наших руках.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Історичний факультет

(затверджує класний керівник)

**Психолого-педагогічна характеристика
учниці 6- Б клас Ліцею № ... м. Луцька
Тайсії Олегівни К.**

(титульна сторінка)

Підготував

студент 41-ї групи
спеціальність «Історія»
Віталій С.

Луцьк-2012

К. Таїсія Олегівна народилася 27 липня 199... року в місті Луцьку. Зараз навчається в Луцькому Ліцеї №... в 6-Б класі.

Батько: К.Олег Аркадійович. Працює будівельником в організації «Луцькміськбуд».

Мати: К. Наталія Олександрівна. Працює керівником гуртка малювання в палаці учнівської молоді м. Луцька.

Стан здоров'я задовільний. На фізичні розлади не скаржиться. Бадьора і весела. Згідна з тим, що у здоровому тілі, здоровий дух.

Тая займає лідируючу позицію в класі. Вона є взірцем у навчанні. Водночас, вона є взірцем «моди» та «стилю поведінки», користується авторитетом у дівчат та хлопців.

Вона не має яскраво виражених друзів у класі. Більшість дівчат вважають її своєю подругою.

Таїсія має особливі досягнення в навчанні. Крім того, з деяких предметів (математика, історія, українська мова) вона бере участь в олімпіадах та інших інтелектуальних заходах. Переважають оцінки 9-12 балів. Найкраще розуміється в гуманітарних предметах. Рівень знань відповідає високому значенню норми для її віку.

Має високий самоконтроль у процесі спілкування. Використовує демократичний стиль поведінки. Не агресивно реагує на конфліктні ситуації. Намагається їх вирішити.

Має широкий кругозір. Її власний сформований світогляд у поєднанні із загальною ерудицією допомагає створити враження розвиненої особистості. Читає художню літературу за шкільною програмою. Переглядає науково – популярні і сучасні глянцеви журнали. Цікавиться громадською діяльністю і політикою в країні. В громадській діяльності школи бере активну участь.

З інтересом вчить англійську мову, математику, українську літературу, історію. Цікавиться й іншими предметами. Одним із основних мотивів навчальної діяльності є інтерес до знань, але наявне також бажання справити добре враження на батьків та однокласників.

Мова емоційна. Образність присутня. Запас слів достатній.

В увазі передбачається власна вольова регуляція. Досить низький ступінь розвитку довільної уваги. Тая вміє зосереджуватися. Має високий рівень розвитку абстрактного, аналітико-синтетичного мислення. Романтик. Розвинена творча уява. Найбільше мріє – мати міцну сім'ю, а також самореалізуватися.

Дотримується режиму дня. Завчасно організовує та планує робочий день. Досить вдало працює самостійно над книгою, складає плани та конспекти.

Поважає власну і чужу працю, до процесу праці ставиться відповідально. Завжди передбачає зацікавлення в корисності своєї і чужої роботи. Але її більше приваблює результат праці (якщо він вдалий), а не власне процес.

Легко набуває трудові навички і вміння та прагне їх розвивати. Вона може назвати себе організованою та дисциплінованою.

Любить і не пропускає заняття з трудового навчання. Однак, не має звички до довгих трудових зусиль. Надає перевагу розумовій праці.

Вважає, що зможе досягти високих результатів у професійній діяльності.

Читає як художню так і науково-популярну літературу. Виявляє великий інтерес до читання. Розважальну літературу читає для релаксації.

Людина цілеспрямована (під час бесіди Таїсія розповіла про майбутні плани, що ще раз підтверджує її вольову цілеспрямованість), стримана, зібрана (це спостерігається неодноразово під час уроків), самостійна, наполеглива. Можна сказати, що у Таї досить добре сформовані якості самоконтролю. Це проявляється під час комунікативних контактів з однолітками і вчителями.

Переважає настрої – «добрий гумор». Приємно бачити Таю в будь-який час трудового дня. Цей настрої стійкий. Учениця загалом емоційна. Аналізуючи її, можна говорити про достатній розвиток почуттів – моральних, інтелектуальних та естетичних. Багато їх проявів спостерігалось у зовнішній поведінці. Вони досить глибокі, переживання стійкі. Під час нестандартних ситуацій, у важких обставинах, інколи при невдачах Тая демонструвала емоційну стійкість.

Висновок

У молодших класах Таїсії подобалася математика. Зараз її цікавить історія, зарубіжна література, іноземна мова. Респондент дуже комунікабельна людина, підтримує дружні стосунки з багатьма дітьми в класі, вміло використовує свої організаторські та комунікативні здібності. За даними вчителів та власними спостереженнями, їй дуже подобається виконувати громадські обов'язки та доручення.

Значну увагу приділяє підготовці шкільних завдань. Судячи з проведених тестів і бесід Тая дуже оптимістично ставиться до життя, випробування сприймає спокійно і розсудливо. Вона може засвоювати матеріали на відмінно, читати додаткову літературу. При життєвих невдачах – не сумує і продовжує йти до поставленої мети. Таю поважають її друзі в школі, для значного кола людей вона є лідером. Дівчині притаманне вміння впливати на навколишніх, до рішення багатьох питань вона підходить творчо, у спілкуванні з людьми виявляє себе з позитивного боку. В майбутньому їй слід уважніше ставитися до таких аспектів, як раціональне використання часу і власної енергії, розробка

власної стратегії, їй необхідно навчитися дещо впорядкувати своє життя та розширювати свої можливості.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Історичний факультет

(затверджує класний керівник)

**Психолого-педагогічна характеристика
10-В класу Ліцею № ... м. Луцька**

(титульна сторінка)

Підготувала
студентка 51-ї групи
спеціальність «Історія»
Віталіна С.

Луцьк-2012

Вивчення учнівського колективу проводилося в школі під час педагогічної практики з 8.11.20... року до 10.12.20... року.

Психолого-педагогічну характеристику 10- В класу Ліцею №... написана на основі таких матеріалів:

- а) об'єктивні дані про клас (класний журнал, особові справи учнів тощо);
- б) матеріали спостережень за класом ;
- в) результати аналізу навчальної діяльності учнів;
- г) факти, зібрані методом бесіди.

У 10-В класі 29 учнів, з них - 10 хлопців, 19 дівчат, в основному учні 199... року народження. Серед них 7 учнів 199... р. н., а саме: Варфоломеєв В., Іванов В., Матвійчук О., Оласюк В., Сушко А., Трофімчук М., Шарлота Т. Згідно з медичними обстеженнями, діти здорові, крім Небора Н (ДЦП), Самія Ю. (алергія), Міщишин А. (струс головного мозку). Учні відповідають своєму віковому, фізичному розвитку.

За результатами вивчених сімей, слід відмітити, що в основному зростають і виховується по 2 дітей. Багатодітні родини –Міщишин Д. (3 дітей), Османова Н. (4 дітей), Міщишин В. (5 дітей).

Сім'ї учнів 10-В класу у внутрішньо сімейних стосунках є гармонійні, демократичні. За характером у ставленні до дітей в основному турботливі, зацікавлені. Окремі батьки відчужені від школи, рідко бувають на батьківських зборах, не цікавляться навчально-виховним процесом. Це – батьки Бортник Д., Ткача В., Саміля Ю. Вважаю, що причиною цього у родині Ткача В. є зайнятість батьків на роботі, решта - безконтрольність батьків за дітьми після навчання, також небажання мати тісний зв'язок із закладом освіти. Цікавляться дітьми батьки Небора Н., Іванова В., Оласюка В. Батьки постійно телефонують, відвідують збори, беруть участь у роботі з класним колективом.

Колектив 10-В заново сформований у 20...-20... н. р.. Прибуло 2 учнів: із гімназії № 26-Міщишин В., та зі школи № 9 – Джигалюк Л.. Основа класу залишилась та сама. Діти рухливі, непосидючі, балакучі. Внаслідок соціометричних досліджень у 9 класі встановлено:

- 1) збільшилась група активу(з 20 до 22 чоловік);
- 2) зникла група пасиву (було 3 учні);
- 3) збільшилась група відторгнутих (з 1 чол. до 4);
- 4) зменшилась кількість ізольованих (з 5 до 3 учнів);
- 5) зникла група ризику (було 2 учні).

До відторгнутих належать такі учні, як Брод О., Колтунюк М. Ізольованими в класі були: Бортник Д., Водько Т.. У роботі з даною категорією учнів необхідно проводити

індивідуальну корекційну роботу, ізольованих залучати до спільних справ. У роботі з колективом опиратись на актив класу.

Актив класу відіграє важливу роль в організації класного колективу. Учні в основному дружні, вміють товаришувати, створювати групи за інтересами. Це і Чачанко С., Небор Н., Оласюк В., Богданов Д., Шарлота Т., Сушко А., Варфоломєєв В., Чешенюк І. У них добре розвинуті такі риси характеру, як відповідальність, почуття обов'язку, громадянська активність, милосердя, на них завжди можна покластися у будь-яких справах. А ось такі учні, як Бортник Д., Османова Н., Міщишин В., Водько Т., мало проявляють ініціативи, громадянської активності.

У 20...–20... н. р. надалі необхідно звертати увагу на поведінку таких учнів, як Іванова В., Міщишина В., Салій Ю., Бортник Д., Османова Н., Кальчена В., оскільки вони порушують Правила для учнів, а Міщишин В., Бортник Д., Іванов В. схильні до тютюнопаління. Цим учням необхідно допомогти у корекції їх поведінки, оскільки вони багато часу проводять у дворах, тому необхідний контроль з боку батьків у позаурочний час, а під час уроків – з боку вчителів, кращих учнів класу. Необхідно роз'яснювати норми моралі та правила поведінки, проводити індивідуальні бесіди.

З боку учнів ставлення до вчителів позитивне, в основному всі виконують Правила для учнів. Але окремі учні (це Бортник Д., Салій Ю.) не завжди ввічливі з учителями. Тому необхідно систематично спрямувати роботу на відповідну корекцію їх поведінки.

В класі виявленні холерики: Міщишин В., Бортник Д., Авдеєнко А., Водько Т.; меланхоліки – Матвійчук О., Калшунюк М., Город О.. В класі є психічна сумісність характерів. Однак, часто провокують на образи такі учні, як Бортник Д., Салій Ю., Джиганюк Л., Міщишин В., дані учні ще не вміють давати самооцінку своїй поведінці, а керуються емоціями, необхідна постійна робота з ними. Такі учні класу, як Бортник Д., Іванов В., Мерчун І., Османова Н., ухиляються від носіння шкільної форми, окремі забувають про презувне. Необхідний постійний контроль і проведення роз'яснювальної роботи.

За результатами навчання виявлено наступне: на достатньому рівні навчаються – Чачанко С., Оласюк В., Шарлота Т., Данилюк Т.. Необхідно і надалі спільно з батьками працювати над формуванням мотивації до навчання.

Деякі учні беруть участь в гуртках: Іванов В.(музична школа), Джигалюк А., Небор Н., Варфоломєєв В. (футбол), Чачанко С., Шарлота Т.(фрористика), Османова Н., Оласюк В.(танці). Окремі батьки не можуть оплатити гуртки за інтересами, тому їх діти не відвідують. Дівчата класу працюють над випуском стінгазети.

Висновки.

Підсумовуючи, варто зазначити, що необхідно докласти багато зусиль для формування мотивації до навчання, необхідно підтримувати інтерес до самовдосконалення, до виконання Правил для учнів, ведення здорового способу життя, виконання етичних норм, покращення культури поведінки, збереження життя дітей, формувати, організовувати, розвивати класний колектив, моральні якості учня, патріотичні почуття залучати вчителів, батьків до виховання учнів класу. Оцінюючи учнів 10-В класу можна стверджувати, що з колективом легко працювати.